

УДК 339.175(477)

Кавун О.О.

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет

РИНКИ З ПРОДАЖУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

MARKETS SELLING CONSUMER GOODS IN UKRAINE: RETROSPECTIVE ANALYSIS, TRENDS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

У статті проведено ретроспективний аналіз функціонування ринків з продажу споживчих товарів в Україні 1990–2015 рр. Визначено основні етапи еволюції та тенденції розвитку ринків в Україні. Досліджено основні показники розвитку ринків. Виявлено структурні зміни, які відбулися у мережі ринків України протягом досліджуваного періоду. Визначено перспективи подальшого розвитку ринків в Україні.

Ключові слова: ринок з продажу споживчих товарів, торговельне місце, площа ринку, спеціалізація ринків, продовольчий ринок, непродовольчий ринок, змішаний ринок.

АННОТАЦИЯ

В статье проведен ретроспективный анализ функционирования рынков по продаже потребительских товаров в Украине 1990–2015 гг. Определены основные этапы эволюции и тенденции развития рынков в Украине. Исследованы основные показатели развития рынков. Выявлены структурные изменения, которые произошли в сети рынков Украины в течение исследуемого периода. Определены перспективы дальнейшего развития рынков в Украине.

Ключевые слова: рынок по продаже потребительских товаров, торговое место, площадь рынка, специализация рынков, продовольственный рынок, непродовольственный рынок, смешанный рынок.

ANNOTATION

In article provides retrospective analysis of the functioning of markets selling consumer goods in Ukraine for 1990–2015 years. The main stages of the evolution and trends of the development of markets selling consumer goods in Ukraine were determined. The basic indicators of markets development were researched. The structural changes that have occurred in the composition of the network of markets of Ukraine throughout the study period were revealed. The prospects for further development of markets in Ukraine were determined.

Keywords: market selling consumer goods, trade place, space of market, specialization markets, food market, non-food market, mixed market.

Постановка проблеми. Важливою та невід'ємною складовою частиною національної економіки країни, завдяки якій відбувається обіг споживчих товарів, послуг та грошей, є роздрібна торгівля.

Сучасний етап розвитку роздрібною торгівлі України починаючи з 2000 рр. відрізняється кардинальними структурними змінами в роздрібній торговельній мережі, серед яких необхідно відзначити появу нових торговельних об'єктів – сучасних типів магазинів (супермаркети, гіпермаркети, дискаунтери, Cash&Carry, стоки тощо), торговельних і торговельно-розважальних центрів, формування торговельних мереж на корпоративних та франчайзингових засадах, розвиток різних форм позамагазинної

торгівлі – продажу товарів через торговельні автомати (vending), електронної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню трансформацій, що відбуваються у роздрібній торгівлі України в умовах формування ринкового середовища, та вивченню тенденцій її розвитку присвячені праці таких вітчизняних науковців, як В.В. Апопій, М.Ю. Барна, О.П. Бегларашвілі, Н.Ю. Возіянова, Н.О. Голошубова, Л.І. Дідківська, Л.О. Лігоненко, О.О. Тараненко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При цьому належне місце у складі роздрібною торговельної мережі країни продовжують займати ринки з продажу споживчих товарів, задовольняючи потреби населення товарами та послугами. Разом з тим вивченню характеру, тенденцій розвитку та структури їх мережі приділяється недостатньо уваги, що і зумовило вибір мети дослідження.

Мета статті – провести ретроспективний аналіз функціонування ринків з продажу споживчих товарів в Україні 1990–2015 рр., виявити структурні зміни, які відбулися у їх складі, визначити основні тенденції й перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією зі складників роздрібною торговельної мережі України є ринки з продажу споживчих товарів, функціональними обов'язками яких відповідно до Правил торгівлі на ринках є «надання послуг та створення для продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозицій» [1].

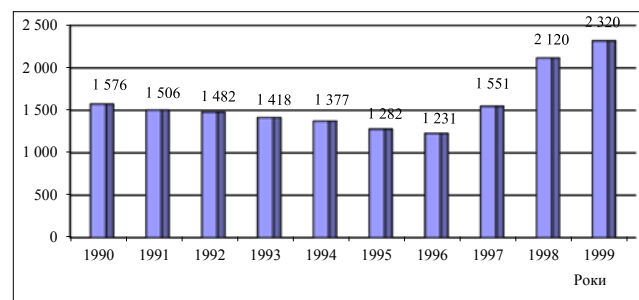

Рис. 1. Динаміка кількості ринків з продажу споживчих товарів в Україні за 1990–1999 рр. [2]

Відповідно до даних рис. 1 і табл. 1 виділимо основні етапи розвитку ринків в Україні.

У період з 1990 до 1996 рр. спостерігалось щорічне скорочення кількості ринків, яке в цілому становило 345 одиниць, або 21,9%. З 1997 до 2003 рр. відбулося суттєве збільшення їх мережі – на 1 340 об'єктів, або у 1,86 раза. З 2007 до 2015 рр. скорочення кількості ринків набуло стабільного характеру, і цей показник дорівнював 700 од. (475 з яких припадало на 2014–2015 рр., що частково пояснюється територіальними змінами України внаслідок анексії Росією Криму та загостренням військової ситуації у Донецькій та Луганській областях), або 24,7%. При цьому тенденції розвитку мережі ринків прямо залежали від змін, які відбувалися в економіці України.

1990–1995 рр. – період економічної кризи в Україні, який супроводжувався шаленим підвищенням цін, гіперінфляцією, зростанням безробіття, катастрофічним зниженням виробництва, банкрутством підприємств.

1995–1999 рр. – період поступової санації, скорочення інтенсивності падіння і накопичення передумов виведення економіки з кризи. У 1995 р. скорочення ВВП вперше не перевищило рівень попереднього року. Така сама тенденція була й у 1996 р. А вже в 1997 р. темпи зниження ВВП ще більше сповільнилися – 3,2% проти 10,1% у 1996 р. Середньомісячна інфляція у 1997 р. не перевищувала 1% [3].

Період з 1999 до 2013 рр., крім кризового 2009 р., характеризувався «зростанням осно-

вних показників розвитку економіки України <...> перевищенням темпів зростання ВВП над темпами інфляції, збільшенням доходів і накопичень населення та підвищенням його купівельної спроможності, переорієнтацією споживачів з цінового на фактор якості під час здійснення купівлі товарів» [4, с. 38]. У цей період «темпи зростання роздрібного й оптового товарообігу перевищували темпи зростання реального ВВП України» [4, с.38]. Конку rentне середовище роздрібної торгівлі набувало характеристик, притаманних розвиненим країнам світу, завдяки урізноманітненню форм торгівлі (активізації електронної торгівлі), появи нових для вітчизняного ринку типів магазинів (насамперед супермаркетів, гіпермаркетів) та формуванню їх об'єднань у вигляді торговельних мереж, а також торговельних і торговельно-розважальних центрів.

Відповідно до даних табл. 2 динаміка зміни кількості торгових місць на ринках повністю відповідає тенденціям зміни кількості ринків. У період з 2000 до 2005 рр. зростання кількості ринків та торгових місць на них у цілому становило 14,8% та 40,2% відповідно. У 2006 р. ще спостерігалось незначне зростання (на 0,1%) кількості ринків порівняно з 2005 р., але при цьому вже почалося скорочення на 0,5% кількості торгових місць на них. З 2007 до 2015 рр. зберігалася негативна динаміка зміни показників розвитку ринків. Відповідно за період

Таблиця 1

**Показники розвитку ринків з продажу споживчих товарів в Україні
за 2000-2014 рр. (на кінець року)**

Роки	Кількість ринків (усього)	Кількість торговельних місць на ринках	Спеціалізація ринків			Площа ринків, тис. м ²		Загальна кількість працівників ринків, осіб
			Продовольчі	Непродовольчі	Змішані	Загальна	Торговельна	
2000	2 514	664 108	634	511	1 369	17 679	13 354	37 778
2001	2 715	831 583	772	608	1 335	18 862	13 962	37 898
2002	2 863	900 791	666	725	1 472	19 816	14 126	38 223
2003	2 891	925 311	597	708	1 586	20 326	14 405	37 590
2004	2 869	921 822	544	688	1 637	20 378	14 333	35 937
2005	2 886	931 379	502	719	1 665	21 058	14 553	36 063
2006	2 890	927 016	498	736	1 656	21 150	14 698	35 247
2007	2 834	909 498	477	712	1 645	21 204	14 757	34 146
2008	2 785	904 917	425	705	1 655	21 164	14 554	32 776
2009	2 761	893 572	398	689	1 674	21 674	14 262	31 088
2010	2 758	886 299	407	699	1 652	21 471	13 764	31 748
2011	2 698	878 987	390	667	1 641	21 318	13 546	30 355
2012	2 647	867 080	368	643	1 636	21 251	13 146	29 024
2013	2 609	849 735	355	634	1 620	21 100	13 036	27 375
2014	2 177	732 750	274	525	1 378	18 531	11 368	22 593
2015	2 134	716 600	275	509	1 350	18 330	11 289	нд

Джерело: побудовано автором на основі [5, с. 142; 6, с. 3]

2000–2015 рр. кількість ринків зменшилася на 380 об'єктів, або 15,1%, при цьому кількість торгових місць на них зросла на 52 492 одиниці, або 7,9%.

Динаміка загальної та торговельної площі в цілому прямо залежала від зміни кількості ринків і торгових місць на них. Винятком став 2007 р., коли значення цих показників зросли одночасно зі скороченням кількості об'єктів та торгових місць на них. Також невідповідність негативної динаміки таких показників, як кількість ринків і торгових місць на них, а також позитивної зміни загальної площі ринків, спостерігалася в 2009 р.

У структурі ринків протягом 2000–2015 рр. переважали змішані ринки, при цьому їх частка збільшилася з 54,4% у 2000 р. до 63,3% у 2015 р. Суттєвих змін за цей період зазнала частка продовольчих ринків унаслідок скорочення їх кількості у 2,3 раза. При цьому посту-

пово змінювалося основне призначення ринків як об'єктів, що забезпечують задоволення потреб споживачів, у першу чергу, харчовими продуктами сільськогосподарського виробництва. Власники ринків надавали перевагу розширенню асортименту пропонованих товарів.

Протягом досліджуваного періоду спостерігалася поступове скорочення питомої ваги торговельної площі в загальній площі ринків – з 75,5% у 2000 р. до 61,6% у 2015 р. У структурі ринків за площею переважали об'єкти розміром від 1 до 4,9 тис.м², частка яких перевищувала 37%. Частка найбільших за розміром ринків у загальній їх кількості складала менше ніж 0,5%. При цьому за кількістю торгових місць незмінні лідерські позиції займали ринки площею від 10 до 49,9 тис. м², частка яких перевищувала 51% (див. табл. 3).

Середній розмір ринку за торговельною площею протягом 2000–2015 рр. не зазнав суттєвих

Таблиця 2

Динаміка показників розвитку ринків з продажу споживчих товарів в Україні за 2000–2014 рр.

Роки	Темп зростання, %				Питома вага торговельної площі в загальній площі ринків, %	Питома вага ринків, %		
	Кількості ринків	Кількості торговельних місць на ринках	Загальної площі	Торговельної площі		Продовольчих	Непродовольчих	Змішаних
2000	108,4	–	–	–	75,5	25,2	20,4	54,4
2001	108	125,2	106,7	104,5	74	58,4	22,4	49,2
2002	105,4	108,3	105	101,2	71,3	23,3	25,3	51,4
2003	101	102,7	102,6	102	70,9	20,6	24,5	54,9
2004	99,2	99,6	100,2	99,5	70,3	19	24	57
2005	100,6	101	103,3	101,5	69,1	17,4	24,9	57,7
2006	100,1	99,5	100,4	101	69,5	17,2	25,5	57,3
2007	98	98,1	100,2	100,4	69,6	16,8	25,1	58,1
2008	98,3	99,5	99,8	98,6	68,7	15,3	25,3	59,4
2009	99,1	98,7	102,4	98	65,8	14,4	24,9	60,7
2010	99,9	99,2	99	96,5	64,1	14,7	25,3	60
2011	97,8	99,2	99,3	98,4	63,5	14,4	24,7	60,9
2012	98,1	98,6	99,7	97	61,8	13,9	24,3	61,8
2013	98,5	98	99,3	99,2	61,8	13,6	24,3	62,1
2014	83,4	86,2	87,8	87,2	61,3	12,6	24,1	63,3
2015	98	97,8	99	99,3	61,6	12,9	23,8	63,3

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 1

Таблиця 3

Структура ринків України за площею у 2014–2015 рр. (у % до підсумку)

Площа ринків, тис.м ²	Кількість ринків		Площа ринків		Кількість місць	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
від 100 до 700	0,3	0,4	13,3	14,1	5,5	5,7
від 50 до 99,9	1,0	1,0	7,5	7,6	5,8	5,9
від 10 до 49,9	22,5	22,7	50,0	49,5	51,1	51,2
від 5 до 9,9	19,7	19,7	16,7	16,4	18,8	18,7
від 1 до 4,9	37,7	37,6	11,4	11,3	15,8	15,6
менше ніж 1	18,8	18,6	1,1	1,1	3,0	2,9
Загальна площа	100	100	100	100	100	100

Джерело: побудовано автором на основі [7, с. 2; 8, с. 2]

змін. При цьому якщо середній розмір ринку за цей період зменшився лише на 0,02 тис. м², то середня кількість торгових місць на один ринок зросла на 72 од., або на 27,3%. Пряму залежність зі зміною кількості ринків продемонструвала кількість працівників, зменшившись за

2000–2014 рр. на 15 185 осіб в цілому. Скорочення з 15 до 10 осіб набула і середня кількість працівників ринку (див. табл. 4).

Динаміка забезпеченості населення торговельною площею ринків протягом 2000–2015 рр. змінила свій характер. Так, з 2000 до 2007 рр. значення показника щорічно зростало, а з 2008 р. спостерігалось його скорочення. При цьому зазначимо, що забезпеченість населення торговельною площею ринків у 2013 р. порівняно з 1991 р. зросла в 1,7 раза, що на 81 м² навіть перевищило забезпеченість торговельною площею магазинів, які належать юридичним особам [9, с. 48]. У 2014–2015 рр. значення показника дещо скоротилося.

Дані табл. 5 характеризують суб'єктів господарювання, що мають на балансі ринки, за організаційно-правовою формою. За 2010–2015 рр. кількість суб'єктів господарювання, які мають ринки, скоротилася на 22,4%. У складі власників ринків переважали юридичні особи (підприємства), частка яких у 2015 р. становила 79,7%, збільшившись порівняно з 2010 р. лише на 0,2%. Кількість юридичних осіб, які мають ринки, за досліджуваний період скоротилася на 22,2%, а фізичних осіб-підприємців – на 22,8%. Найбільшу частку займали суб'єкти господарювання, що володіли одним ринком, – у 2015 р. вона дорівнювала 92,2%, збільшившись порівняно з 2010 р. лише на 0,6%.

Застосування власниками й мережевого підходу до організації бізнесу, особливо з боку юридичних осіб, які здійснювали управління двома та більше об'єктами. Починаючи з 2012 р. спостерігалось зменшення кількості суб'єктів господарювання, що здійснювали управління

Таблиця 4
Динаміка середніх показників розвитку ринків з продажу споживчих товарів в Україні за 2000–2014 рр.

Роки	Середня торговельна площа ринку, тис. м ²	Середня кількість торгових місць на один ринок	Середня кількість працівників на один ринок, осіб	Забезпеченість населення торговельною площею ринків, м ² /1 000 осіб
2000	5,31	264	15	273
2001	5,14	306	14	288
2002	4,93	315	13	294
2003	4,98	320	13	302
2004	4,99	321	13	303
2005	5,04	323	12	310
2006	5,08	321	12	315
2007	5,2	321	12	318
2008	5,22	325	11	315
2009	5,16	324	11	310
2010	4,99	321	11	301
2011	5,02	326	11	297
2012	4,96	327	11	289
2013	4,99	326	10	287
2014	5,22	337	10	265
2015	5,29	336	нд	264

Джерело: побудовано автором на основі табл. 1

Таблиця 5
Кількість юридичних і фізичних осіб-підприємців, які мають ринки в Україні на кінець 2015 р.

Суб'єкти господарювання	Рік	Юридичні і фізичні особи					
		Усього	У тому числі які мають на балансі ринки, од.				
			1	2	3	4	5 і більше
Кількість суб'єктів господарювання (усього)	2010	2 470	2 262	154	35	15	4
	2011	2 409	2 198	159	35	13	4
	2012	2 366	2 167	144	40	11	4
	2013	2 330	2 133	143	37	13	4
	2014	1 954	1 799	111	30	10	4
	2015	1 919	1 769	110	26	10	4
Юридичні особи (підприємства), що мають ринки (структурні підрозділи)	2010	1 966	1 780	133	35	14	4
	2011	1 928	1 741	136	35	12	4
	2012	1 886	1 709	125	38	10	4
	2013	1 849	1 674	125	34	12	4
	2014	1 567	1 428	98	28	9	4
	2015	1 530	1 393	99	24	10	4
Юридичні особи (підприємства), що мають ринки (структурні підрозділи)	2010	504	482	21	–	1	–
	2011	481	457	23	–	1	–
	2012	480	458	19	2	1	–
	2013	481	459	18	3	1	–
	2014	387	371	13	2	1	–
	2015	389	376	11	2	–	–

Джерело: побудовано автором на основі [10, с. 4–6; 11, с. 4–6; 12, с. 4–6; 13, с. 4–6; 14, с. 4–6]

мережею з 2–4 ринків. При цьому протягом досліджуваного періоду незмінною залишалася кількість власників 5 та більше ринків.

Відповідно до даних табл. 6 в Україні переважають ринки, які є постійно діють. Їх частка практично не змінювалася протягом 2011–2015 рр. За цей період на 151 об'єкт, або 35%, скоротилася кількість ранкових ринків при одночасному зростанні на 41 одиницю, або 24,8%, кількості ринків вихідного дня.

В Україні наявні різні за своєю спеціалізацією ринки. Як було зазначено вище, з 2007 р. скорочення основних показників розвитку ринків набуло стабільного характеру. Це підтверджують дані табл. 7. Так, серед усіх показників найбільшого падіння за 2008–2015 рр. зазнала загальна кількість ринків – 23,4%.

Суттєве скорочення (на 35,3%) своєї кількості у період 2008–2015 рр. продемонстрували продовольчі ринки. Це відповідним чином позначилося на зменшенні (на 31,5%) кількості

торговельних місць на них. При цьому відхилення у зміні як загальної, так і торговельної площі були значно меншими – 10% та 18,2% відповідно. Аналогічні тенденції спостерігалися у розвитку сільськогосподарських ринків. При зменшенні на 32,6% кількості сільськогосподарських ринків та скороченні кількості торговельних місць на 29,7% практично не зазнали змін розміри їх загальної та торговельної площі.

Серед непродовольчих найбільшого скорочення набули усі показники оцінки розвитку квіткових та автомобільних ринків. На противагу їм, найменшою мірою зміни торкнулися динаміки розвитку ринків запчастин, а також тварин і зооринків. Після скорочення кількості ринків будматеріалів і сантехніки, а також тварин і зооринків розмір їх загальної площі збільшився на 4,8% та 5% відповідно. Зменшення на 32,3% кількості книжкових ринків незначним чином позначилося на зміні кількості торговельних місць, яка становила лише 9%.

Таблиця 6

Ринки з продажу споживчих товарів в Україні за часом діяльності за 2011–2015 рр.

Роки	Усього ринків	У тому числі:				
		які постійно діють	сезонні	ранкові	вечірні	вихідного дня
одиниць						
2011	2 698	2 049	48	432	4	165
2012	2 647	2 013	50	414	3	167
2013	2 609	1 967	51	368	3	220
2014	2 177	1 625	37	294	2	219
2015	2 134	1 607	38	281	2	206
у %						
2011	100	76	1,8	16	0,1	6,1
2012	100	76	1,9	15,6	0,1	6,3
2013	100	75,4	1,9	14,1	0,1	8,4
2014	100	74,6	1,7	13,5	0,1	10
2015	100	75,3	1,8	13,2	0	9,6

Джерело: побудовано автором на основі [10, с. 7; 11, с. 7; 12, с. 7; 13, с. 18; 14, с. 18]

Таблиця 7

Динаміка показників розвитку ринків в Україні за 2008–2015 рр.

Спеціалізація ринків	Індекс показника, 2015 р. у % до 2008 р.			
	Кількості ринків	Загальної площі	Торговельної площі	Кількості торговельних місць
Усього	76,6	86,6	77,5	79,2
у тому числі				
Продовольчі	64,7	90	81,8	68,5
– сільськогосподарські	67,4	99,3	92,3	70,3
– інші продовольчі	60,5	72,2	61,6	65,5
Непродовольчі	72,2	85,5	71	70,6
– речові	72,3	86,3	67,9	71,1
– автомобільні	50	65,6	55,7	58,7
– запчастин	93,7	99,3	88,8	80,3
– квіткові	53,8	47,8	52,9	39,4
– книжкові	66,7	89,1	89,6	91
– будматеріалів і сантехніки	79,1	104,8	74,8	77,8
– тварин та зооринки	85,2	105	86,8	78,7
– інші непродовольчі	77	116	116,8	78
Змішані	81,6	86,6	80,1	84,3

Джерело: побудовано автором на основі [10–13]

У структурі ринків у 2015 р. переважали змішані ринки, збільшивши значення усіх показників порівняно з 2008 р. (див. табл. 8). Таким чином, більшість суб'єктів господарювання – власників даних торговельних об'єктів орієнтовані на формування універсального асортименту товарів, представлених на ринках, а також розширення та урізноманітнення товарної пропозиції. Такий підхід забезпечує утримання позицій у конкурентній боротьбі, у першу чергу, з універсальними продовольчими магазинами сучасних типів (супермаркетів, гіпермаркетів), в умовах обмеженого платоспроможного попиту споживачів, що вразливі до рівня цін на товари з найбільшою частотою попиту.

Найбільш комфортні умови для організації продажу товарів покупцям і роботи продавців забезпечують криті ринки. При цьому, як показав аналіз, їх кількість є малою і вона практично не змінилася протягом 2011–2015 рр. У 2011 р. їх частка в загальній кількості ринків становила 310 од., або 11,5%, у 2012 р. вона зросла до 320 од., або 12%. Протягом 2013–2015 рр. їх кількість щорічно скорочувалася – з 318 об'єктів у 2013 р. до 258 об'єктів у 2014 р. та 256 об'єктів у 2015 р., або на 12,2, 11,8 та 12% відповідно. На торговельні точки в критих місцях припадала дуже мала частка від загальної їх кількості, до того ж вона практично не змінилася протягом досліджуваного періоду: у 2012 р. – 5%, а у 2015 р. – 5,2%.

Але не на всіх ринках є лабораторії ветсанекспертизи, що не дає змоги належним чином контролювати якість товарів і забезпечувати захист споживачів від недоброякісних одиниць. Незважаючи на скорочення кількості лабораторій за 2010–2015 рр. на 254 об'єкти, або на 18%, рівень забезпеченості ними ринків збільшився з 51,3 до 54,5%.

Серед негативних тенденцій у функціонуванні інфраструктури ринків необхідно відзначити низький рівень забезпеченості обладнанням для зберігання швидкопсувної продукції.

У 2013 р. на ринках України налічувалося лише 605 холодильників із машинним охолодженням місткістю 6 391 т та 27 434 од. холодильного устаткування при наявності 320 622 торговельних місць із продажу сільгосппродуктів і продовольчих товарів [12, с. 16, 17]. У 2014 р. кількість холодильного устаткування зменшилася на 21,1% і досягла 21,6 тис. од. одночасно зі збільшенням на 5,5% кількості холодильників з машинним охолодженням при незмінній їх місткості [13, с. 16, 17]. У 2015 р. кількість холодильного устаткування майже не змінилася порівняно з попереднім роком, холодильників з машинним охолодженням зменшилася на 2%, їх місткість – на 9% [14, с. 16, 17].

Висновки. Ретроспективний аналіз показав, що у процесі свого розвитку протягом 1990–2015 рр. ринки з продажу споживчих товарів в Україні пройшли три етапи: щорічного скорочення кількості у період з 1990 до 1996 рр., відновлення позитивної динаміки розвитку протягом 1997–2003 рр. та втрати набутих позицій з 2004 р. (з незначним поверненням до минулих показників у 2005–2006 рр.) до 2015 р. Така динаміка є індикатором перетворень, що відбувалися в економіці країни в умовах формування підприємницького середовища на ринкових засадах ведення бізнесу.

Структурні зміни, які відбувалися у складі роздрібно-торговельної мережі України, привели до поступової втрати ринками своєї основної функції – задоволення потреб населення, у першу чергу, харчовими продуктами сільськогосподарського виробництва. Загострення конкурентної боротьби з магазинами сучасних

Таблиця 8

Динаміка структури ринків в Україні за 2008–2015 рр.

Показник	Частка ринків різної спеціалізації на кінець року, % до підсумку							
	за загальною кількістю		за загальною площею		за торговельною площею		за кількістю торговельних місць	
	2008	2015	2008	2015	2008	2015	2008	2015
Усього	100	100	100	100	100	100	100	100
Продовольчі	15,3	12,9	9,6	10	9,2	9,6	9	7,8
– сільськогосподарські	9,2	8	6,3	7,2	6,1	7,2	5,7	5
– інші продовольчі	6,1	4,9	3,3	2,7	3,1	2,4	3,3	2,8
Непродовольчі	25,3	23,8	32,5	32	29,9	27,4	27,2	24,2
– речові	13,1	12,4	19,2	19,1	17,3	15,2	18,6	16,7
– автомобільні	2	1,3	7,3	5,5	6,9	5	3,8	2,9
– запчастин	1,2	2,1	0,7	1,5	0,7	1,3	0,3	0,8
– квіткові	1,9	1,3	0,1	0,06	0,01	0,07	0,2	0,08
– книжкові	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4
– будматеріалів і сантехніки	0,9	0,9	1	1,2	0,8	0,8	0,6	0,6
– тварин та зооринки	1,7	1,3	1,3	0,8	1,2	0,8	0,8	0,3
– інші непродовольчі	4,2	4,2	2,7	3,7	2,7	4	2,5	2,4
Змішані	59,4	63,3	57,9	58	60,9	63	63,8	68

Джерело: побудовано автором на основі [10–13]

типів і торговельними центрами було каталізатором для розширення асортименту товарів і перетворення більшості ринків з продовольчих на змішані об'єкти господарювання, що постійно діють, спрямовані на вразливих до рівня цін покупців. Свого прояву набув і мережевий підхід до організації функціонування ринків їх власниками-юридичними особами.

Матеріально-технічна база ринків потребує свого оновлення. Обмежені інвестиційні можливості суб'єктів підприємницької діяльності можуть стати перешкодою у створенні належних умов ведення торговельної діяльності й забезпеченні високого рівня якості обслуговування покупців. На сьогодні ускладнення ведення бізнесу в Україні унеможливорює зростання кількості ринків. В умовах політичної та економічної кризи в країні, коли рівень якості життя населення падає, ціновий фактор є домінантним і визначає купівельну поведінку значної кількості споживачів. Тому основні зусилля власників ринків мають бути спрямовані на збереження здобутих позицій і цілеспрямоване формування їх іміджу як цивілізованих торговельних об'єктів, які гарантують продаж споживчих товарів і надання послуг прийнятної якості за ціною, що склалася залежно від попиту та пропозиції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Правила торгівлі на ринках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-02>.
2. Торгівля (1990–2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Історія України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrhistory.com.ua/pidruchnyky/istoriya_ukrainy-dovidnyk/261.html.
4. Голошубова Н.О. Підприємницькі мережі у торгівлі : [монографія] / Н.О. Голошубова, О.О. Кавун, В.М. Торопков та ін. ; за заг. ред. Н.О. Голошубової. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 344 с.
5. Роздрібна торгівля України у 2014 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 152 с.
6. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2016 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 42 с.
7. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2016 р. : доповідь. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 6 с.
8. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2015 р. : доповідь. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 6 с.
9. Народне господарство України у 1991 р. : [статистичний щорічник] / відп. за вип. В.В. Самченко. – К. : Техніка, 1992. – 469 с.
10. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2012 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 46 с.
11. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2013 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 46 с.
12. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2014 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 46 с.
13. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2015 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 42 с.
14. Наявність і використання торгової мережі на ринках на 1 січня 2016 р. : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 42 с.